

Utbildningsutskottets betänkande

1989/90:UbU7

Vissa högskolefrågor

1989/90
UbU7

Propositionen

I proposition 1988/89:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) har regeringen under punkt D 10. Utbildning för undervisningsyrken bl.a. föreslagit

3. att riksdagen bemyndigar regeringen att lokalisera huvuddelen av verksamheten vid högskolan för lärarutbildning i Stockholm till Södertälje.

Propositionens övriga förslag under punkt D 10. Utbildning för undervisningsyrken behandlade utskottet i sitt betänkande 1988/89:UbU22.

Motionerna

Motioner från allmänna motionstiden 1988

1987/88:Ub644 av Lennart Andersson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att HLS skall lokaliseras till Södertälje och får en samlad lokalisering i en campus.

1987/88:Ub648 av Ylva Annerstedt (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en lokalisering av högskolan för lärarutbildning i Stockholm bör ske till Södertälje kommun.

1987/88:Ub674 av Tore Claeson (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frågan om en omlokalisering av HLS till Södertälje och konsekvenserna härav snarast blir föremål för utredning och förslag.

1987/88:Ub729 av Pär Granstedt (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att HLS bör lokaliseras till Södertälje och få en samlad lokallösning.

1988/89:Ub229 av Barbro Sandberg och Charlotte Branting (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheterna för maskinskrivningslärare att få en tvååmnestjänst i grundskolan.

1988/89:Ub509 av Britta Bjelle (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om central antagning till musikleärlinjen.

1988/89:Ub535 av Lars Ernestam och Britta Bjelle (båda fp) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbättring av utbildningen i miljövärd vid de tekniska högskolorna.

1988/89:Ub558 av Ulla Pettersson och Anita Persson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utbildning av behandlingsassistenter inom missbrukarvården.

1988/89:Ub574 av Barbro Westerholm (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om möjligheterna att införa ett studentstipendiesystem i Sverige och möjligheterna för medicinare till studieavbrott för forskning.

1988/89:Ub577 av Inger René (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hushållslärares möjlighet att genomgå fördjupningskurs i teknik.

1988/89:Ub579 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av bättre utbildning inom avfallsområdet.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Jo772.

1988/89:Ub589 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

2. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att se över sjukgymnastutbildningen i enlighet med vad som anförts i motionen.

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förlängning av grundskollärlinjen.

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studenternas arbetsmiljöarbete.

1988/89:Ub637 av Margareta Fogelberg och Ingrid Hasselström Nyvall (båda fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bristen på svensk vävläro-utbildning.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om grundläggande kunskaper i vävning med behörighetskrav för vissa utbildningar.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en textil påbyggnadslinje vid konstindustriskolan, Göteborgs universitet.

1988/89:Ub656 av Birthe Sörestedt m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om utökade resurser till forskning, utveckling och utbildning inom avfallsområdet.

1988/89:Ub660 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att alla svenska yrkesinriktade och teoretiska utbildningar ger en kompetens som kommer att accepteras av EG-länderna.

1988/89:Ub661 av Carl-Johan Wilson och Ingrid Ronne-Björkqvist (båda fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anges om miljöårsunderservisning som obligatorisk del i civilingenjörs-, bergsingenjörs- och arkitektutbildning.

1988/89:Ub666 av Margareta Fogelberg och Ingela Mårtensson (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Göteborgs universitet bör få en påbyggnadslinje Textilkonst fr.o.m. budgetåret 1990/91.

1988/89:Ub673 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

12. att riksdagen hos regeringen begär att regeringen återkommer med alternativa förslag till lokalisering av högskolan för lärarutbildning i Stockholm.

1988/89:Ub682 av Erkki Tammenoksa m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förberedande utbildning för tänkbara lärarstudier med zigenarbakgrund.

1988/89:Ub727 av Jan-Erik Wikström och Charlotte Cederschiöld (fp, m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en förutsättningslös utredning av lokaliseringen av högskolan för lärarutbildning i Stockholm.

1988/89:Ub728 av Larz Johansson m.fl. (c) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

13. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en förlängning av rehabiliteringslinjen,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning i engelska för lärare med inriktning mot tidigare årskurser,

23. att riksdagen beslutar att en särskild hemspråklärlinje återinförs.

1988/89:Ub735 av Barbro Westerholm och Ingrid Ronne-Björkqvist (båda fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att tillgodose behovet av utbildning i etik, antropologi m.m. inför utbildning till yrken inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

1988/89:Ub769 av Lola Björkquist och Charlotte Branting (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättandet av en dockteaterlinje vid dramatiska institutet.

1988/89:Ub771 av Jan Strömdahl m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokaliseringen av lärarutbildning till Södertälje och Stockholm.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:T253.

1988/89:Ub806 av Carl Bildt m.fl. (m) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om standarden i den högre utbildningen.

1988/89:Ub816 av Carl-Johan Wilson och Ingrid Ronne-Björkqvist (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utbilda för och inrätta kombinationstjänster som lärare och studie- och yrkesorienteringsfunktionär (syofunktionär).

1988/89:Ub822 av Arne Kjörnsberg m.fl. (s) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att miljövärd skall ingå i alla utbildningar från förskola till högskola.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att miljöteknik bör ingå i all naturvetenskaplig och teknisk utbildning vid högskolorna, vidare vid utbildningen på ekonom-, juridik-, journalist- och lärarutbildningslinjerna samt vid samhällsvetenskaplig utbildning.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att möjligheter måste skapas för redan yrkesverksamma, t.ex. tekniker, ingenjörer, lärare, företagsledare och politiker, att utbilda/vidareutbilda sig i miljövärd.

1988/89:Ub824 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

10. (delvis) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om längden på grundskolläro-utbildningen och bibehållen utbildning på platserna i Gävle—Sandviken, Kalmar och Uppsala.

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljö på mellannivåutbildningen för ingenjörer och ekonomer.

1988/89:Ub837 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari — såvitt nu är i fråga — yrkas

3. (delvis) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vårdutbildningarnas praktiskt-kliniska delar.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:So546.

Utskottet

Lokalisering av lärarutbildning i Stockholmsregionen

För att åstadkomma en lösning på de lokalproblem som högskolan för lärarutbildning i Stockholm (HLS) har föreslår föredragande statsråd i proposition 1988/89:100 att huvuddelen av verksamheten bör lokaliseras till Södertälje. Statsrådet har då undantagit idrottslärarlinjen, förskollärarytildningen i Solna och Blommensberg samt de ämne-teoretiska utbildningsavsnitten vid universitetet i Stockholm. Enligt byggnadsstyrelsens redovisning hösten 1988 skulle den nya anläggningen kunna stå färdig tidigast hösten 1994 och byggnadskostnaden uppgå till ca 300 milj.kr. I propositionen begärs att riksdagen skall bemyndiga regeringen att lokalisera huvuddelen av verksamheten vid högskolan för lärarutbildning i Stockholm till Södertälje.

Fyra motioner från allmänna motionstiden 1988, vilka alltså väckts före regeringens ställningstagande till lokaliseringen av HLS, innehåller argumentering för en lokalisering till Södertälje. I motion 1987/88:Ub674 (vpk) begärs en utredning av konsekvenserna av och ett förslag om omlokalisering av HLS till Södertälje. I motionerna 1987/88:Ub644 (s), 1987/88:Ub648 (fp) och 1987/88:Ub729 (c) begärs att riksdagen gör ett uttalande till förmån för en samlad lokalisering av HLS till en campusanläggning i Södertälje.

Från allmänna motionstiden 1989 finns tre motioner som väckts med anledning av förslaget i budgetpropositionen. I motion 1988/89:Ub771 (vpk) hävdas att förslaget att samla lärarutbildningen till Södertälje i stort är bra, men att ett komplement till Södertälje behövs i norra delarna av Stockholmsregionen med tanke på närheten till rekryteringsunderlaget, vilket är särskilt känsligt för förskollärarytildningen. Motionärerna anser att Rålambshovsområdet, som bl.a. innehåller hoverkets f.d. lokaler, erbjuder goda utvecklingsmöjligheter för ett komplement till lärarutbildningen i Södertälje.

I de två övriga motionerna pekas på att det föreliggande förslaget att lokalisera HLS till Södertälje dels innehåller en del oklarheter, dels medför ett antal problem. I motion 1988/89:Ub673 (m) yrkande 12 hävdas att regeringens förslag inte tillgodoser högskolestyrelsens krav om en till en plats sammanhållen utbildning, eftersom en väsentlig del av HLS verksamhet förutsätts bli kvar i Stockholm eller dess nära grannskap. Vidare uttrycks farhågor om att rekryteringen kan påverkas negativt av de långa resorna, vilket vore besvärande i en situation då rekryteringsunderlaget redan sviktar i Stockholm. Dessutom påpekas att kostnaderna endast redovisats överslagsmässigt och att inga andra

alternativ till lokalisering redovisats. Motionärerna begär att regeringen återkommer till riksdagen med alternativa förslag till lokalisering av HLS.

Liknande synpunkter framförs i motion 1988/89:Ub727 (fp, m), vari pekas på problemen med de interna sambanden, sambanden med andra högskolor, att den nuvarande praktikorganisationen har sin tyngdpunkt i de norra och centrala delarna av regionen och slutligen svårigheterna att rekrytera såväl studerande som lärarutbildare samt i än högre grad deltagare i fortbildnings- och uppdragsverksamhet. Därutöver uttrycker motionärerna tveksamhet till statens möjligheter att i Stockholmsregionen investera så stora belopp på så kort tid som vore önskvärt för att ge den växande grundskolläraryrket rimliga lokalförhållanden. Motionärerna föreslår därför att HLS lokalproblem på kort och lång sikt bör utredas förutsättningslöst snarast. En sådan utredning måste enligt motionärernas mening utgå från verksamhetens behov och bör därvid ta hänsyn till såväl interna som externa samband. Vidare bör realistiska bedömningar göras av verksamhetens volym främst när det gäller grundskolläraryrket och ämneslärlinjerna, men även avseende barnpedagogutbildningarna.

Utskottet har under sin beredning av frågan haft tillfälle att inhämta ytterligare information i de frågor som berörs i motionerna från representanter för studerande och personal vid HLS, HLS styrelse, universitetet i Stockholm och byggnadsstyrelsen.

I det nyligen avlämnade betänkandet Utbyggd högskoleutbildning i södra delen av Stockholms län (Ds 1989:33) berörs vissa frågor med anknytning till HLS. Utskottet har tagit del av de remissvar på utredningen vilka berör HLS lokalisering.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att det råder stor enighet om att HLS har en besvärlig lokalsituation. Lokalerna är geografiskt splittrade på många olika adresser i stora delar av Stockholmsregionen, och de är också till stora delar ofunktionella och otillräckliga. Bristen på lokaler kommer att bli akut om nybörjarplatserna — till i första hand grundskolläraryrket — i enlighet med UHÄ:s prognoser kommer att behöva öka för att tillgodose lärarbehovet på nittioalet.

Det var mot denna bakgrund som HLS styrelse den 12 februari 1988 tog principiell ställning för en samlad lokalisering av högskolan, dvs. för campustanken. Däremot avslog styrelsen vid samma tillfälle ett förslag om att lokaliseringen skulle avgränsas till Södertörn. De av HLS redovisade skälen för campustanken är bl.a. möjligheterna att skapa en högskoleenhet där olika linjer nära samverkar, där grundläggande utbildning och forskning knyts samman i ett fortlöpande förnyelsearbete och där en tätare social miljö ger ömsesidig pedagogisk stimulans och främjar nytänkande.

Enligt högskolestyrelsens skrivelse till utbildningsutskottet, daterad den 17 april 1989, innebär regeringens förslag om lokalisering till Södertälje egentligen inte att huvuddelen av verksamheten samlas till en campusanläggning. Att idrottslärlinjen av olika skäl inte kan ingå i en sådan planering accepteras av styrelsen, men övriga delar av HLS verksamheten borde enligt styrelsens uppfattning inte splittras utan få

en i stort sett samlad lösning. Förskollärarytbildningen som utgör en dryg tredjedel av HLS totala volym är till mer än två tredjedelar lokaliserad till institutionerna i Solna och Blommensberg. Den nya grundskollärarytbildningen med sina vidgade ramar för ämnesstudier har lagts upp så att universitetet i Stockholm kommer att svara för ungefär hälften av den totala studievolymen inom linjen. HLS styrelse bedömer såldes att den föreslagna samlade lokaliseringen i praktiken endast kommer att omfatta hälften av HLS verksamhet. Effekterna av detta anses synnerligen olyckliga framför allt ur pedagogisk synpunkt, men också ur ekonomisk synpunkt. Högskolestyrelsen har därför i flera sammanhang, senast i sitt remissvar på utredningen om Utbyggd högskoleutbildning i södra delen av Stockholms län (Ds 1989:33), väckt tanken att till HLS nya lokaler också förlägga vissa av universitetets ämnesteoretiska utbildningar, t.ex. i samhällsvetenskapliga eller humanistiska ämnen. I dessa ämnen skulle universitetet då kunna erbjuda dels ämnesteorier för grundskollärarytlinjen, dels decentraliserad universitetsutbildning, t.ex. i form av fristående kurser för Södertörn-kommunernas behov.

De studerande och anställda vid HLS har också understrukit betydelsen av en *samlad* lokalisering av HLS. Den föreslagna lokaliseringen till Södertälje anses framför allt försvåra samarbetet med andra högskoleenheter när det gäller den nya grundskollärarytbildningen. De långa resorna mellan i första hand universitetet och Södertälje anses tillsammans med de för flertalet studerande och personal långa resorna till högskolan komma att ytterligare försvåra rekryteringen av såväl studerande som personal till HLS.

Universitetet i Stockholm har i skrivelse, daterad den 12 oktober 1989, framhållit det delade ansvar för lärarytbildningarna som i Stockholmsregionen finns mellan HLS, universitetet, konstfackskolan och musikhögskolan. Universitetet ansvarar för den ämnesteoretiska delen inom grundskollärarytbildningens båda inriktningar vad avser forskningsanknuten teori och metod samt all ämnesteorier inom ämneslärarytutbildningen. Universitetet anser att universitetets ansvar för att medverka i grundskollärarytutbildningen skall vara oberoende av HLS lokalisering och avvisar därmed tanken på att HLS skulle överta delar av ämnesstudierna från universitetet.

Företrädare för byggnadsstyrelsen har för utskottet uppgivit att det är tekniskt möjligt att göra de erforderliga utbyggnader som krävs för att samla HLS inom Rålambshovsområdet. Den sammanlagda kostnaden för ett sådant om- och tillbyggnadsalternativ torde vara jämförbar med Södertäljealternativet. Från byggnadsstyrelsens sida har också framhållits att det projekt som översiktligt kostnadsberäknats — i enlighet med regeringens direktiv — endast innefattar lokaler för den verksamhet som motsvarar det då aktuella antalet nybörjarplatser på olika linjer.

Utskottet vill för sin del anföra följande när det gäller lokalisering av lärarytutbildning i Stockholmsregionen.

Som framgår av redovisningen har under utskottets behandling olika uppfattningar framförts om HLS lokalisering. Mot bakgrund härav

anser utskottet att en mer ingående analys måste göras innan slutlig ställning kan tas i lokaliseringsfrågan. I en sådan analys bör åtminstone följande aspekter belysas.

Olika förslag om lokalisering av lärarutbildningarna i Stockholmsregionen bör bedömas utifrån *lokaliseringspolitiska aspekter*, dvs. med beaktande av den inomregionala balansen.

En grundläggande förutsättning för den fortsatta diskussionen om lokaliseringen av HLS är *dimensioneringen av de aktuella utbildningarna*. De prognoser om det framtida behovet av lärare som universitets- och högskoleämbetet (UIÄ) redovisat i sina anslagsframställningar under de senaste åren tyder på en kraftig ökning av antalet nybörjarplatser redan i början av nittioalet. Ett beslut om en större investering för HLS måste enligt utskottets mening föregås av en mer ingående analys av vad som på längre sikt är en rimlig nivå på dimensioneringen av utbildningarna för att klara rekryteringen av såväl grundskollärare och ämneslärare som barnomsorgspersonal i Stockholmsregionen.

I vad mån olika *lokaliseringsalternativ påverkar möjligheterna att rekrytera* tillräckligt många kvalificerade *studerande* till de olika lärar- och barnpedagogutbildningarna behöver enligt utskottets mening analyseras närmare.

Utskottet anser i detta sammanhang att den tanke som förts fram från flera håll att *dela HLS i två delar* bör studeras närmare. Därvid bör belysas möjligheterna att dels tillgodose de regionala rekryteringsaspekterna, dels påverka balansproblemen när det gäller utbildningsförsörjningen i Stockholmsregionen.

Vilka effekter som *samspelet mellan grundskollärlinjens resp. ämneslärlinjens ämnesteoretiska utbildningsavsnitt och de praktisk-pedagogiska avsnitten* vid HLS har på utbildningarnas organisation och innehåll bör analyseras. Därvid bör konsekvenserna av olika lokaliseringar av HLS i förhållande till i första hand universitetet, men även till konstfackskolan, musikhögskolan och en blivande fristående idrottshögskola i Stockholm belysas särskilt.

Utskottet anser således att en mer ingående analys bör göras av de frågor som utskottet berört innan slutlig ställning tas till lokaliseringen av lärarutbildning i Stockholmsregionen. Vad utskottet anfört med anledning av proposition 1988/89:100 och motionerna 1987/88:Ub644, 1987/88:Ub648, 1987/88:Ub674, 1987/88:Ub729, 1988/89:Ub673 yrkande 12, 1988/89:Ub727 och 1988/89:Ub771 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vissa andra lärarutbildningsfrågor

I motion 1988/89:Ub637 (fp) efterlyses en kvalificerad svensk *vävläro-utbildning*. Motionärerna anser att nuvarande påbyggnadskurs om 20 poäng i vävning utöver reguljär textilläro-utbildning inte ger tillräcklig kompetens för verksamhet som vävläro. Det finns i den nämnda studiegången, menar motionären, inte utrymme för vare sig ämnesfördjupning eller forskningsanknytning. Med krav på ytterligare en

påbyggnadskurs om 20 poäng, anordnad t.ex. i anslutning till verksamheten vid konstindustriskolan i Göteborg, skulle detta utbildningsbehov kunna tillgodoses.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

Sedan läsåret 1985/86 är genomgång av antingen textil gren av konsumtionslinjen eller terminskurser i sömnad och vävning krav för tillträde till *dels* textillärlinjen; *dels* ämneslärlinjen när textilkunskap med inriktning mot sömnad, resp. vävning ingår i ämneskombinationen. Denna skärpning av förkunskapskraven har skett för att höja högskoleutbildningens nivå på det textila området.

Inom försöksverksamheten med s.k. tvåämnesutbildning i textilslöjd och annat ämne, som startade år 1978, har de studerande efter studier om 60 poäng i textilslöjd kunnat välja kurs om 20 poäng med inriktning mot antingen sömnad (D 1) eller vävning (D 2). Denna försöksverksamhet är under avveckling och ersätts av *dels* grundskollärlinjen (specialiseringsalternativet textilslöjd jämte annat ämne), *dels* ämneslärlinjen med textilkunskap som avser sömnad, alternativt vävning, i kombination med engelska eller matematik. Enligt utbildningsplanen för ämneslärlinjen, som fastställdes den 15 augusti 1988, är det därmed möjligt att studera textilkunskap med inriktning mot vävning under sammanlagt 80 poäng. Den ämnesteoritiska utbildningen i engelska eller matematik omfattar 60 poäng och den praktisk-pedagogiska utbildningen 40 poäng. Denna utbildning har dock ännu inte startat.

Textillärare, som har genomgått textillärlinjen (ettämnesutbildningen), har möjlighet att bygga ut sin textillärlutbildning med vävriktad fristående kurs. Härigenom blir det möjligt för sådan lärare att erhålla en kompetens i vävning motsvarande den som lärare i textilkunskap och annat ämne inom försöksverksamheten erhållit efter genomgången påbyggnadskurs i textilslöjd avseende vävning om 20 poäng (D 2). Utöver den vävriktade påbyggnadskursen kan erbjudas en kurs Specialisering och fördjupning i vävning om 20 poäng (D 3). Den krävs dock inte för behörighet som vävlärare i gymnasieskolan.

Utskottet delar uppfattningen att det är viktigt att det textila kulturarvet tas till vara och vidareutvecklas genom en kvalitativt högstående vävlärlutbildning. Det är enligt utskottets mening angeläget att de nämnda påbyggnadskurserna (D2 och D3) anordnas regelbundet. I vilken utsträckning samarbete bör ske mellan t.ex. lärlärlutbildningsinstitutionen och högskolan för design och konsthantverk (f.d. konstindustriskolan) i Göteborg i detta och andra utbildningssammanhang bör avgöras lokalt. När det gäller frågan om att betrakta de båda påbyggnadskurserna som en helhet för behörighet till ettämnestjänst som vävlärlare i gymnasieskolan, hänger denna sak intimt samman med de krav som förändringsarbetet på gymnasieskolans område kan komma att ställa på den framtida vävlärlaren. Resultatet av detta förändringsarbete bör därför avvaktas.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1988/89:U637. Utskottet vill beträffande terminskurserna i sömnad resp. vävning inom gymnasieskolan tillägga att dessa kurser

enligt utskottets mening har stor betydelse för utvecklingen av landets hemslöjd och vården av det textila kulturarvet. Det är därför angeläget att de fortsättningsvis anordnas.

I motion 1988/89:Ub816 (fp) erinras om att den i formell mening förste syo-funktionären i den svenska skolan var en *yrkesvals-lärare*, som kombinerade syo-uppgifterna med tjänst som lärare. Som regel fungerade dessa yrkesvalslärare, menar motionärerna, synnerligen väl i sin verksamhet och arbetade dessutom oftast på heltid i resp. skola. Motionärerna påpekar att det visserligen enligt skolförordningen (16 a kap. 6 §) finns möjlighet för syofunktionärer att ha fyllnadstjänstgöring som lärare i ett skolämne, men någon kombinationstjänst med syo och skolämne finns inte och inte heller någon utbildning avsedd för sådan tjänst. Motionärerna föreslår dels en sådan utbildning, dels en sådan tjänst med hänvisning till att en sådan ordning i flera hänseenden skulle innebära ökad kvalitet på syo-arbetet i skolan.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

Som framgår av motionen kan i tjänst som syofunktionär redan nu ingå — utöver syo — undervisning i skolämne om vederbörande skaffat sig erforderlig utbildning i ämnet utanför syo-linjen. I tjänsten kan också ingå bl.a. sådan kommunalt reglerad verksamhet som ryms inom det kommunala uppföljningsansvaret samt det lokala planeringsrådets och intagningsnämndens arbete. Genom att på detta sätt kombinera huvuduppgiften syo med annan verksamhet i syofunktionärstjänsten har det gjorts möjligt att skapa sammanhållna heltidstjänster allt efter lokala behov och förutsättningar.

Utskottet är inte nu berett att förorda en utbildningsgång inom grundskollärlinjen eller ämneslärlinjen i enlighet med motionärernas förslag. Utskottet avstyrker motion 1988/89:Ub816.

Sedan läsåret 1988/89 anordnas hemspråklärläro-utbildning som en variant av grundskollärlinjen för utbildning av lärare för årskurserna 1—7. I motion 1988/89:Ub728 (c) yrkande 23 begärs att *hemspråklärlinjen* återinförs. Grundskollärlinjen motsvarande platser uppvisar enligt motionärerna ett stort antal tomma platser hösten 1988.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet anföra följande.

UHÄ har den 5 juni 1989 gjort vissa ändringar i utbildningsplanen för grundskollärlinjen när det gäller utbildning av lärare i hemspråk. Utbildningen med inriktning mot årskurs 1—7 kan fr.o.m. läsåret 1989/90 delas in i tre etapper. Etapp 1 omfattar 80 poäng och ger kompetens för arbete som lärare i hemspråksklasser och som lärare med undervisning i hemspråk och för studiehandledning på hemspråk i andra klasstyper. Etapp 2 omfattar 60 poäng och ger kompetens för undervisning i övriga ämnen utom svenska enligt den fördjupning som ingår i utbildningen. Etapp 3 omfattar 20 poäng och ger kompetens att undervisa i svenska.

Vidare har också vissa smärre förändringar gjorts i de särskilda förkunskapskraven. I utbildningsplanen anges följande:

För studerande i etapputbildningen inom varianterna med hemspråk gäller följande: Med hänvisning till uttalandena i prop. 1987/88:100 bil. 10 s. 273 skall frågan om befrielse från behörighetsvillkor enligt 5 kap. 12 § högskoleförordningen prövas positivt. För tillträde till etapp 1 bör dock fordras att den studerande har avslutat en minst treårig gymnasieutbildning (motsvarande). De särskilda behörighetsvillkoren i enskilda ämnen skall vara uppfyllda senast inför etapp 2. De studerande som behöver förbättra sina grundläggande kunskaper i något ämne bör få sådan undervisning under studietiden. För studerande med inriktning mot undervisning i åk 4–9 med specialisering hemspråk och svenska som andraspråk gäller godkänt språkprov i svenska som behörighetskrav i svenska som andraspråk.

Språkproven i svenska och hemspråket gäller alltså jämt.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub728 yrkande 23. De av UHÄ vidtagna åtgärderna ökar avsevärt möjligheterna för studerande med hemspråk att antas till och följa utbildningen på grundskollärlinjen.

En särskild fråga inom lärarutbildningen tas upp i motion 1988/89:Ub682 (s). Motionärerna anser att riksdagen bör ge regeringen till känna behovet av en *förberedande utbildning* inom kommunal vuxenutbildning eller arbetsmarknadsutbildning för studerande med zigenarbakgrund, vilka därigenom kan bli intresserade av och behöriga till lärarutbildning.

Denna fråga är inte ett ärende som bör avgöras av riksdagen. Det ankommer på berörda myndigheter att vidta de åtgärder som behövs. Härmed avstyrker utskottet motion 1988/89:Ub682.

I motionerna 1988/89:Ub589 (vpk) yrkande 12 och 1988/89:Ub728 (c) yrkande 19 begärs en *förlängning av grundskollärlinjens utbildning för lärare i årskurserna 1–7*, som omfattar 140 poäng, med 20 poäng så att det skall bli möjligt att anordna en särskild behörighetsgivande utbildning i engelska för alla blivande lärare.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

Riksdagens beslut år 1985 om en grundskollärlinje innebär att utbildning av lärare för grundskolans tidigare årskurser skall ske inom en tidsram av 140 poäng. När det gäller utbildningens längd innebär beslutet att nuvarande utbildningstid för klasslärare förlängs med 40 poäng jämfört med tidigare lågstadielärarutbildning och med 20 poäng jämfört med tidigare mellanstadielärarutbildning. Enligt utskottets mening bör detta riksdagsbeslut ligga fast. En ytterligare förlängning av utbildningstiden skulle medföra extra och ej förutsatta kostnader för såväl stat och kommun som de enskilda individerna.

När det gäller åtgärder för att garantera ett tillräckligt antal lärare i grundskolan med kompetens i engelska hänvisar utskottet till vad föredragande statsrådet anfört i redogörelsen (skr. 1986/87:163) beträffande vissa frågor rörande innehållet i den nya grundskollärlärlinjen. Statsrådet nämner bl.a. styrning av andelen lärare för årskurserna 1–7 med tillval i engelska, anlitande av lärare som är utbildade

i engelska för årskurserna 4—9 och fortbildning av lärare som behöver förstärka sin kompetens i engelska om detta behövs för undervisning i engelska på de lägre stadierna.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub589 yrkande 12 och 1988/89:Ub728 yrkande 19.

I motion 1988/89:Ub824 (mp) yrkande 10 delvis begärs beträffande *grundskollärorelinjen*, utan att skälen härför anföras, att utbildningen för lärare i årskurserna 1—7 skall vara lika lång som utbildningen för lärare för årskurserna 4—9.

Utskottet avstyrker motion 1988/89:Ub824 yrkande 10 delvis.

På grundskolans högstadium finns bl.a. ämnet teknik som tillvalsämne. Grundskollärorelinjens inriktning för lärare för årskurserna 4—9 omfattar en specialisering som avser praktisk-estetiskt ämne och annat ämne (bl.a. svenska, språk eller matematik). Enligt motion 1988/89:Ub577 (m) bör studerande i hemkunskap och annat ämne på grundskollärorelinjen kunna göra ett *tillval i teknik* om 20 poäng.

Utskottet vill erinra om att UHÄ den 5 juni 1989 gjort vissa ändringar och tillägg i utbildningsplanen för grundskollärorelinjen. En av dessa ändringar innebär att det är möjligt att inom linjen kombinera hemkunskap (60 poäng), teknik (20 poäng) och annat ämne (40 poäng för språk eller matematik/60 poäng för svenska). Då syftet med motion 1988/89:Ub577 därmed är tillgodosett, anser utskottet att den bör avslås av riksdagen.

Enligt motion 1988/89:Ub229 (fp) bör den *maskinskrivningslärare*, som utbildat sig också i annat ämne, kunna få en tjänst i grundskolan i maskinskrivning och detta ämne.

Utskottet har från utbildningsdepartementet erfarit att systemet för lärartjänster i grundskolan kommer att utformas så, att det kan inrättas såväl tjänst i maskinskrivning som tjänst i maskinskrivning och annat ämne. Då syftet med motion 1988/89:Ub229 därmed är tillgodosett, bör riksdagen avslå densamma.

Miljövård i utbildningar m.m.

Fyra motioner behandlar behovet av *miljövårdsinslag i olika typer av utbildningar*. I motion 1988/89:Ub822 (s) yrkande 1 begärs ett uttalande om att miljövård skall integreras på ett naturligt sätt på alla nivåer inom utbildningssystemet, från förskola till högskola. I yrkande 2 i samma motion begärs ett uttalande om att miljöteknik bör ingå i all naturvetenskaplig och teknisk högskoleutbildning. För att få den nödvändiga bredden och förståelsen för miljöfrågorna måste enligt motionärerna detta ämne också ingå i utbildningen på ekonom-, jurist- och lärarutbildningslinjerna samt i all samhällsvetenskaplig högskoleutbildning. Två motionsyrkanden, 1988/89:Ub535 (fp) yrkande 1 och 1988/89:Ub661 (fp), avser miljövårdsundervisningen vid de tekniska högskolorna, som motionärerna anser otillräcklig trots de åtgärder som tidigare vidtagits av regeringen och som redovisats för riksdagen, varför

motionärerna begär att riksdagen skall uttala krav på förbättringar i detta avseende. I motion 1988/89:Ubu824 (mp) yrkande 14 hävdar motionärerna att miljö och ekologi skall ingå även i de kortare ingenjörsk- och ekonomutbildningarna. Slutligen begärs i yrkande 3 i motion 1988/89:Ubu822 att redan yrkesverksamma personer såsom tekniker, ingenjörer, lärare, företagsledare och politiker får möjlighet att utbilda sig och vidareutbilda sig i miljövärd.

Utskottet konstaterar inledningsvis att riksdagen vid ett flertal tillfällen under senare år, vilket en del av motionärerna också påpekat, har behandlat motionsyrkanden rörande en förbättrad miljövärdundervisning. Dessa yrkanden har främst gällt de tekniska högskolorna. Vid den senaste riksdagsbehandlingen (bet. 1988/89:Ubu5 s. 15—16. rskr. 1988/89:41) redovisades de åtgärder som hade vidtagits av regeringen, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) och högskoleenheterna för att förstärka inslaget av miljövärd i första hand i civilingenjörsk- och de naturvetenskapliga utbildningarna men även inom lärarutbildningarna. Slutligen anmäldes ett regeringsuppdrag, daterat den 30 juni 1988, till UHÄ beträffande intensifierade insatser för sektorn för utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken. Utskottet konstaterade avslutningsvis att både regeringen och UHÄ genom vidtagna åtgärder hade visat att de med stort allvar tagit sig an uppgiften att förstärka miljöinslagen inom samtliga de utbildningslinjer som då var aktuella. Utskottet konstaterade dock att det ankommer på varje högskola att utforma utbildningarna enligt de mål som angivits, vilket bedömdes kräva både tid och engagemang.

I 1989 års budgetproposition (prop. 1988/89:100 bil. 10 s. 162—163) återkom föredragande statsråd till de olika åtgärder som vidtagits under det gångna året för att förstärka miljöfrågornas ställning i den grundläggande högskoleutbildningen. I rapporten Utbildning i miljövärd för civilingenjörer och naturvetare (UHÄ-rapport 1988:10) hade resultatet av en kartläggning av och en dokumentation av en konferens om miljövärdinslagen i dessa utbildningar i mars 1988 redovisats. Liknande konferenser med linjenämndsfolk och utbildningsledare inom undervisningssektorn och med lärarutbildare inom de naturvetenskapliga ämnena hade också genomförts av UHÄ. Statsrådet konstaterade dock inledningsvis att utbildningarnas konkreta innehåll utformas genom lokala beslut och att således linjenämnderna har en nyckelroll när det gäller att införa miljöfrågor i olika högskoleutbildningar. Avslutningsvis underströk statsrådet vikten av det arbete som pågår för att utveckla miljöaspekterna inom utbildningen. Dessa aspekter bör inte ses som isolerade tillägg till den hittillsvarande utbildningen, utan utgör i själva verket några av de grundläggande förutsättningarna för t.ex. teknisk och ekonomisk verksamhet. Enligt statsrådet skulle regeringen även fortsättningsvis följa dessa frågor med stor uppmärksamhet.

I propositionen om ingenjörsutbildning (prop. 1988/89:90) betonade föredragande statsrådet vikten av att såväl arbetsmiljön som den yttre miljön beaktas i tillräcklig utsträckning inom alla de blivande utbildningslinjerna. Utskottet underströk att ingenjörerna är en viktig yrkes-

grupp i detta sammanhang och att det därför var viktigt att den nya utbildningen utformades med beaktande av ingenjörers behov av sådana kunskaper. Vad gäller den konkreta utformningen av utbildningen konstaterade utskottet att detta var en lokal fråga (bet. 1988/89:UbU30, rskr. 1988/89:280).

Enligt vad utskottet inhämtat har UHÄ i skrivelse den 16 maj 1989 redovisat vilka åtgärder som vidtagits med anledning av det nyssnämnda regeringsuppdraget angående miljöfrågor i utbildningarna för administrativa, ekonomiska och sociala yrken (AES-sektorn). I skrivelsen redovisas dels en enkät med en linjevis sammanställning av vilka miljöinslag som för närvarande förekommer i olika utbildningar inom AES-sektorn, dels inriktningen på UHÄ:s fortsatta arbete med dessa frågor. Bl.a. planerar UHÄ den 7 december 1989 en konferens om miljöutbildningen inom AES-sektorn med företrädare för studerande, lärare och administratörer, varvid bl.a. formerna för UHÄ:s och högskolornas fortsatta arbete med intensifierade insatser vad gäller miljöfrågorna skall diskuteras. I UHÄ:s kommentarer till enkätsvaren konstateras att utbildningarna inom sektorn innehåller många inslag som rör miljöfrågor, men att innebörden av begreppet miljö har tolkats ganska vitt och att variationen är stor dels mellan olika slag av linjer och kurser, dels mellan olika högskoleenheter. Utbildning i miljöfrågor erbjuds i ganska stor utsträckning som fristående kurser, vilket är den studieförm som är bäst ägnad att tillgodose yrkesverksammas behov av fortbildning och vidareutbildning. UHÄ bedömer dock att detta utbud torde behöva öka och i viss mån systematiseras. Högskolorna och UHÄ anger den generellt låga medelstilledningen per capita till AES-utbildningar som ett av de allvarligaste hindren för ökade miljöinslag i utbildningarna. Allmänna resursförstärkningar anses emellertid inte vara någon garanti för ökade inslag av miljökunskap, varför UHÄ för fram tanken att öronmärka rejäla resurser för att stimulera miljöutbildning inom utbildningslinjer och som fristående kurser.

Utskottet har vidare erfarit att UHÄ planerar en uppföljningskonferens rörande miljövärdinslagen inom civilingenjörs- och naturvetarutbildningarna.

Frågan om utbildningsplaner är för de flesta utbildningar utanför vård- och undervisningsområdet numera, i enlighet med riksdagens beslut (UbU 1987/88:20, rskr. 1987/88:205), en fråga för resp. linjenämnd. Det ankommer således på varje högskoleenhet att lokalt utforma utbildningen på linjer och kurser i enlighet inte bara med de uttryckligen angivna målen för utbildningslinjen utan också i överensstämmelse med statsmakternas allmänna ambitioner på bl.a. miljöområdet. Utskottet delar dock UHÄ:s uppfattning, vilken redovisats i den tidigare nämnda skrivelsen beträffande AES-sektorn, att det åligger UHÄ att spela en pådrivande roll i fråga om utbildningars innehåll när det är motiverat. Det är således en uppgift för UHÄ att ge högskolorna stimulans, stödja lokala initiativ och ge tillfälle till kontakter och erfarenhetsutbyte, liksom att systematiskt följa upp och utvärdera gjorda insatser.

Utskottet kan återigen konstatera att regeringen genom UHÄ följer högskolornas ansträngningar och stimulerar dem till att öka miljö-vårdsinslagen i olika högskoleutbildningar. Utskottet inser att detta är en process som med nödvändighet kommer att ta tid och som förutsätter insatser av olika slag utöver de rent utbildningsplanemässiga, t.ex. olika åtgärder för att anknyta miljöfrågorna i grundutbildningen till aktuell forskning. Utskottet, som delar regeringens bedömning att miljöfrågornas ställning i den grundläggande högskoleutbildningen är så viktig att dessa frågor även i fortsättningen bör följas med stor uppmärksamhet, anser dock inte att riksdagen behöver göra några särskilda uttalanden för att detta skall ske. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1988/89: Ub535 yrkande 1, 1988/89:Ub661, 1988/89:Ub822 yrkandena 1, 2 och 3 samt 1988/89:Ub824 yrkande 14.

Två motioner behandlar frågan om *utbildning inom avfallsområdet*. I motion 1988/89:Ub579 (fp) anføres att högre utbildning inom området avfallsteknik i stort sett saknas, varför UHÄ bör få i uppdrag att utreda och lägga fram förslag hur sådan utbildning skall få större utrymme i högre teknisk utbildning. I motion 1988/89:Ub656 (s) hävdas att *forskning och utveckling* inom avfalls- och återvinningsområdet inte har skett i tillräcklig omfattning och att utbildningsmöjligheter inte heller har erbjudits, varför det i dag finns en stor brist på kunnande. Motionärerna begär därför förslag om utökade resurser till forskning, utveckling och utbildning inom avfallsområdet.

Enligt vad utskottet har inhämtat har regeringen den 21 september 1989 givit UHÄ i uppdrag att i samverkan med berörda högskoleenheter utreda och lämna förslag om hur utbildningsinsatserna inom avfallsområdet kan ökas. Uppdraget som omfattar såväl inslag om miljö- och avfallsfrågornas betydelse i olika ekonomiska, samhällsvetenskapliga och tekniska utbildningar som specialistutbildning inom avfallsområdet skall redovisas senast den 1 mars 1990. Vad gäller förslag om utbildningsinsatser har således motionärerna tillgodosetts genom regeringens uppdrag till UHÄ.

Vad gäller resurser till forskning vill utskottet erinra om att riksdagen vid riksmötet 1986/89 beslöt införa treåriga planeringsperioder för forskning och forskarutbildning (prop. 1986/87:80, UbU 1986/87:26, rskr. 1986/87:282). En forskningsproposition kommer att föreläggas riksdagen våren 1990, varför frågor om resurser till enskilda forskningsområden inte nu bör behandlas av riksdagen.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår utskottet att riksdagen avstyrker motionerna 1988/89:Ub579 och 1988/89:Ub656.

Övriga högskolefrågor

I motion 1988/89:Ub509 (fp) berörs *antagningen till musikleärlinjen*. Motionären erinrar om att det enligt UHÄ:s beslut sker lokal antagning till linjen, bl.a. för att de studerande skall avlägga särskilda prov. För att kunna tillmötesgå de studerandes önskemål om att ifrågakomma för antagning på mer än en ort, behövs emellertid i vissa avseenden en

centraliserad antagning vilken bekostas av resp. högskoleenhet. Motionären anser det inte rimligt att de berörda högskoleenheterna själva skall bestrida kostnaderna för antagningsarbetet till linjen och föreslår att den centrala myndigheten tar ansvaret för antagningen till musiklärarlinjen.

Utskottet hänvisar till att bestämmelser om antagning till högskolans allmänna utbildningslinjer regleras i högskoleförordningen. Av 5 kap. 53 § framgår att ansvaret för antagningen åvilar UHÄ eller efter dess bemyndigande styrelsen för utbildningen eller det organ styrelsen utser. Med hänvisning till dessa bestämmelser och den bedömning UHÄ gjort i förevarande fall föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub509.

I två motioner berörs frågan om *kvalitet i svensk högskoleutbildning*. I motion 1988/89:Ub806 (m) yrkande 33 anses att kvaliteten på samtliga nivåer i utbildningssystemet måste höjas. Motionärerna gör gällande att det i Europa råder tveksamhet om den svenska utbildningens kvalitet. Att svenska ungdomar med avgångsbetyg från gymnasieskola kan tvingas genomgå individuella prov för behörighet till högskolestudier är enligt motionen ett uttryck för uppfattningen att svensk högskoleutbildning ligger på en lägre nivå än utbildningen i andra länder och också för att kraven för att antas till svensk högskoleutbildning är lägre än vad som anses normalt i andra länder. Även i motion 1988/89:Ub660 (m) tas standarden på svensk utbildning i ett internationellt perspektiv upp. Europafrågorna har framhåller motionärerna, mycket stor betydelse för Sverige. Oavsett om Sverige i framtiden blir medlem i EG eller ej, är det nödvändigt att sträva efter ett så nära samarbete som möjligt på utbildningens område. Därför hemställs i motionen att alla svenska utbildningar — såväl de yrkesinriktade som de teoretiska — så långt det är möjligt skall ge den studerande en kompetens som kommer att accepteras av EG-länderna.

Utskottet vill med anledning av motionerna anföra följande.

En av de självklara förutsättningarna i dagens högskola är att utbildningen skall vara av hög kvalitet. Enligt högskolelagen skall all utbildning vila på vetenskaplig grund. I utskottets yttrande 1988/89:UbU 2y den 6 april 1989 till utrikesutskottet angående europeiska gemenskaperna (EG) underströks vikten av att Sverige får möjlighet att så snart som möjligt delta i EG:s utbytesprogram. Utskottet delade också den uppfattning som föredragande statsrådet framförde i budgetpropositionen (prop. 1988/89:100 bil. 10 s. 178) när det gäller internationell samverkan på högskoleområdet, nämligen att det är angeläget att de svenska högskolorna deltar i ett internationellt utbyte och att utvecklingen av den högre utbildningen i Europa bör påverka planeringen inom den svenska högskolan.

Utskottet vill också hänvisa till att en särskild högskolepedagogisk kommitté (kommitté U 1989:2) tillkallats för att närmare belysa de frågeställningar som tas upp i motionerna. Av direktiven framgår att kommittén skall analysera nuvarande förhållanden inom grundutbildningen i den svenska högskolan mot en internationell bakgrund och

lämna förslag till åtgärder som syftar till att bättre utnyttja resurserna för högre utbildning. Kommittén skall redovisa sina förslag senast den 31 december 1991.

Utskottet har vidare erfarit att det projekt inom UHÄ som arbetar med en ny examensordning i den svenska högskolan uppmärksammat såväl kvalitetskraven på examen från svensk högskola som möjligheterna till internationella jämförelser.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub660 och 1988/89:Ub806 yrkande 33.

I två motioner behandlas behovet av en *längre grundutbildning för sjukgymnaster*. I motion 1988/89:Ub589 (vpk) yrkande 2 begär motionärerna att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att se över utbildningen. I motion 1988/89:Ub728 (c) yrkande 13 framförs önskemål om en förlängning av rehabiliteringslinjen. Riksdagen bör, enligt motionärerna, ge regeringen i uppdrag att lämna förslag till en treårig utbildning. Även i denna motion konstateras att Sverige har Nordens kortaste sjukgymnastutbildning. Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och behovet av att svensk högskoleutbildning håller internationella mått anses vara ytterligare motiv för en förlängning.

Med anledning av motionerna vill utskottet anföra följande.

Rehabiliteringslinjen omfattar i dag 100 poäng. Den har två inriktningar, en mot arbetsterapi och en mot sjukgymnastik. Sedan den 1 juli 1986 finns en påbyggnadslinje om 20 poäng för sjukgymnaster. Vidare finns en ämnesfördjupande och forskningsförberedande kurs om 20 poäng med inriktning mot sjukgymnastik. Den senare utbildningen har permanentats fr.o.m. läsåret 1989/90. Sammanfattningsvis finns alltså i Sverige — till skillnad från de övriga nordiska länderna — möjlighet till påbyggnadsutbildning inom området sjukgymnastik genom två olika kurser om vardera 20 poäng. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1988/89:Ub589 yrkande 2 och 1988/89:Ub728 yrkande 13.

I motion 1988/89:Ub558 (s) efterlyses en yrkesinriktad *högskoleutbildning av behandlingsassistenter inom missbrukarvården*. Motionärerna anser att de utbildningsmöjligheter som i dag finns inom högskolan inte direkt är inriktade mot dagligt vårdarbete på institution. Den enda utbildning som nu erbjuds för behandlingsassistenter anordnas av ett fåtal folkhögskolor. Denna utbildning kan emellertid inte fylla behovet för landet, och det anses inte heller rimligt att hela utbildningsansvaret läggs på folkhögskolorna.

Utskottet har erfarit att vissa utbildningsbehov av den art motionärerna efterlyser tillgodoses inom den sociala linjen och inom den sociala omsorgslinjen, som har en särskild inriktning mot socialpedagogiskt behandlingsarbete. Regeringen har nyligen gett UHÄ i uppdrag att se över den sociala omsorgslinjen. I uppdraget ingår att utreda om sociala omsorgslinjens inriktning mot socialpedagogiskt behandlingsarbete i ökad utsträckning kan samordnas med sociala linjen. En av utgångspunkterna är att högskolan skall svara för utbildningar som ger bred kompetens samtidigt som dessa ger en grund för fortsatt special-

sering, exempelvis genom fortbildning. Fortbildningen skall kunna anordnas antingen inom högskolan eller av arbetsgivaren. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub558.

I motion 1988/89:Ub837 (fp) yrkande 3 delvis betonas nödvändigheten av god *handledning i den praktisk-kliniska delen av vårdutbildningarna*. De kliniska praktikperioderna är omfattande och viktiga inslag i vårdutbildningarna. De är — såväl vad gäller gymnasiet som högskolans utbildningar — förlagda till vårdavdelningar och vårdcentraler. Handledning ingår i personalens arbetsuppgifter. I motionen hävdas att personalen sällan har utbildning för denna arbetsuppgift.

Utskottet behandlade likartade yrkanden såväl vid riksmötet 1987/88 (UbU 1987/88:31) som 1988/89 (bet. 1988/89:UbU15). Utskottet framhöll då att en god handledarutbildning är av vikt för alla studievägar med arbetsplatsförlagd utbildning. Utskottet förutsatte, vad gäller försöksverksamheten med yrkesutbildning i gymnasieskolan, att det reguljära utvärderingsarbetet får ge information om hur handledarutbildningen i framtiden skall utformas.

Vad gäller högskoleutbildningen inom vårdområdet vill utskottet erinra om att det oftast är landstingen som är huvudmän för utbildningen och att det primärt ankommer på dem att analysera behoven av och finna åtgärder för lärarfortbildning och handledarutbildning. Med hänvisning till vad utskottet anför i ärendet avstyrks motion 1988/89:Ub837 yrkande 3 delvis.

I motion 1988/89:Ub735 (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att tillgodose *behovet av utbildning i etik, antropologi m.m. inför utbildning till yrken inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten*. Motionärerna anser att det är en stor brist att studerande i vårdutbildningarna inte får en kvalitativt och kvantitativt tillräcklig utbildning i humanistiska ämnen som etik, medicinsk antropologi och beteendevetenskap. Mot denna bakgrund föreslås inrättandet av en propedeutisk kurs öppen för sökande till alla vårdlinjer. Också socialtjänstens personal bör beredas möjlighet till denna utbildning.

Utskottet har tidigare (bet. 1988/89:UbU 5, rskr. 1988/89:41), på grund av kostnaderna vad gäller såväl studiemedel som den direkta undervisningen, avstyrkt förslag som rört hela introduktionsterminer. Däremot har utskottet ansett det värdefullt med det utvecklingsarbete som nu pågår vid vissa universitet och högskolor och som syftar till att inom ramen för utbildningens längd också inrymma ämnen som ger en bredare överblick. Vidare har utskottet uttalat att frågan om vetenskaplig grundkurs eller motsvarande inslag i grundutbildningen bör övervägas närmare av den högskolepedagogiska utredningen (jfr bet. 1988/89:UbU9, rskr. 1988/89:148). Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub735.

I motion 1988/89:Ub666 (fp) yrkas att en *påbyggnadslinje i textilkonst* vid universitetet i Göteborg inrättas fr.o.m. budgetåret 1990/91. Linjen föreslås omfatta 40 poäng och vara dimensionerad för tio studerande.

Utskottet konstaterar att ett preciserat förslag om påbyggnadslinje med den inriktning och omfattning som angivits i motionen återfinns i UHÄ:s anslagsframställning för budgetåret 1990/91. Förslaget kommer därmed att prövas i det kommande budgetarbetet. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1988/89:Ub666.

I motion 1988/89:Ub769 (fp) föreslås att en *dockteaterlinje* inrättas vid dramatiska institutet. I motionen konstateras att det i dag inte finns någon sådan svensk utbildningslinje stödd med statliga medel. Motionärerna anser det inte rimligt att Sverige skall bygga upp sin dockteatertradition på i stort sett ideella krafter. Utbildningen sker i dag i huvudsak vid stiftelsen Marionetteatern.

Utskottet vill hänvisa till att en utredning om verksamheten i stort vid dramatiska institutet nyligen tillsatts. Utredningen skall bl.a. belysa institutets framtida roll och ansvarsområde liksom utbildningens struktur, nivå, omfattning och innehåll. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub769.

I motion 1988/89:Ub589 (vpk) yrkande 14 krävs åtgärder för att förbättra *studenternas arbetsmiljöarbete*. I motionen anförts att studenterna på högskolorna måste få inflytande över den egna arbetsmiljön. Det bedöms inte tillräckligt att studenter adjungeras till skyddscommitteer.

Utskottet konstaterar att den fråga som tagits upp i motionen är föremål för behandling i arbetsmarknadsdepartementet (jfr Ds 1989:5 Elevmedverkan i arbetsmiljöarbetet, m.m.). Enligt vad utskottet erfarit är en proposition aviserad till december 1989. Med hänvisning härtill avstyrks motion 1988/89:Ub589.

I motion 1988/89:Ub574 (fp) behandlas *behovet av rekrytering av medicinstuderande till forskning*. De behov som beskrivs i motionen avser den prekliniska forskningen. Enligt motionären är det i dag svårt för medicinstuderande att avbryta den s.k. blocktjänstgöringen för att pröva på preklinisk forskning samt att finansiera ett sådant studieavbrott. I motionen hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning om möjligheterna att införa ett studentstipendiesystem i likhet med vad som finns i Norge och möjligheterna för medicinstuderande att göra studieavbrott för forskning.

Utskottet är medvetet om att rekrytering till forskarutbildning inom den prekliniska delen av den medicinska forskningen är förenad med vissa problem. Enligt utskottets mening bör dock rekryteringsfrämjande åtgärder i första hand prövas inom det reguljära utbildningssystemet. Det bör i sammanhanget noteras att forskarutbildning i prekliniska ämnen inte enbart rekryterar studerande från den medicinska grundutbildningen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *lokalisering av lärarutbildning i Stockholmsregionen*

att riksdagen med anledning av proposition 1988/89:100 och motionerna 1987/88:Ub644, 1987/88:Ub648, 1987/88:Ub674, 1987/88:Ub729, 1988/89:Ub673 yrkande 12, 1988/89:Ub727 och 1988/89:Ub771 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

2. beträffande *vävläroverutbildning*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub637,

3. beträffande *yrkesvalslärare*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub816,

res. 1 (fp)

4. beträffande *hemspråksläroverlinjen*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub728 yrkande 23,

5. beträffande *viss förberedande utbildning*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub682,

6. beträffande *en förlängning av grundskolläroverlinjens utbildning för lärare i årskurserna 1–7*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub589 yrkande 12 och 1988/89:Ub728 yrkande 19,

res. 2 (c, vpk)

7. beträffande *grundskolläroverlinjen*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub824 yrkande 10 delvis,

8. beträffande *tillval i teknik*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub577,

9. beträffande *maskinskrivningslärare*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub229,

10. beträffande *miljövard i utbildningar*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub535 yrkande 1, 1988/89:Ub661, 1988/89:Ub822 yrkandena 1, 2 och 3 samt 1988/89: Ub824 yrkande 14,

11. beträffande *utbildning m.m. inom avfallsområdet*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub579 och 1988/89: Ub656,

12. beträffande *antagningen till musikleroverlinjen*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub509,

13. beträffande *kvalitet i svensk högskoleutbildning*

att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub660 och 1988/89: Ub806 yrkande 33.

res. 3 (m)

14. beträffande *längre grundutbildning för sjukgymnaster*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ub589 yrkande 2 och
1988/89:Ub728 yrkande 13,

res. 4 (m, c)

res. 5 (vpk)

15. beträffande *högskoleutbildning av behandlingsassistenter inom missbrukarvården*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub558,

16. beträffande *handledning i den praktisk-kliniska delen av vårdutbildningarna*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Uh837 yrkande 3 delvis,

17. beträffande *behovet av utbildning i etik, antropologi m.m. inför utbildning till yrken inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub735,

18. beträffande *påbyggnadslinje i textilkonst*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub666,

19. beträffande *dockteaterlinje*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub769,

res. 6 (fp)

20. beträffande *studenternas arbetsmiljöarbete*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub589 yrkande 14,

21. beträffande *behovet av rekrytering av medicinstuderande till forskning*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Ub574.

Stockholm den 16 november 1989

På utbildningsutskottets vägnar

Lars Gustafsson

Närvarande: Lars Gustafsson (s), Larz Johansson (c), Helge Hagberg (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Bengt Silfverstrand (s), Lars Svensson (s), Birgitta Rydle (m), Ingvar Johnsson (s), Margareta Hemmingsson (s), Birger Hagård (m), Carl-Johan Wilson (fp), Marianne Andersson (c), Björn Samuelson (vpk), Eva Goës (mp), Ewa Hedkvist Petersen (s), Ingegerd Wärnersson (s) och Margitta Edgren (fp).

1. Yrkesvalslärare (mom. 3)

Carl-Johan Wilson och Margitta Edgren (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Som framgår" och slutar med "1988/89:Ub816" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att det före år 1971 utbildades yrkesvalslärare, som kombinerade syouppgifterna med tjänst som lärare. Som regel fungerade dessa personer synnerligen väl i sin verksamhet. Enligt utskottets mening finns det anledning att på nytt ta upp denna typ av utbildning. UHÄ bör få i uppdrag att lägga fram förslag som gör det möjligt att inom ramen för grundskollärlinjens utbildning av lärare för årskurserna 4—9 göra följande kombinationer, nämligen matematik och syo, resp. svenska/engelska/tyska/franska och syo. För gymnasieskolans del bör kombinationen samhällskunskap och syo övervägas. En sådan ordning skulle i flera hänseenden innebära en ökad kvalitet på syo-arbetet i skolan.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion 1988/89: Ub816 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *yrkesvalslärare*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub816 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. En förlängning av grundskollärlinjens utbildning för lärare i årskurserna 1—7 (mom. 6)

Larz Johansson (c), Marianne Andersson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Riksdagens beslut" och på s. 12 slutar med "yrkande 19" bort ha följande lydelse:

I sitt planeringsarbete för grundskollärlinjen fann UHÄ det inte möjligt att inom ramen för 140 poäng anordna utbildning i engelska för samtliga studerande inom inriktningen mot årskurserna 1—7. Utskottet anser därför med tillstyrkan av motionerna 1988/89:Ub589 yrkande 12 och 1988/89:Ub 728 yrkande 19 att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om en förlängning av utbildningen för lärare i årskurserna 1—7 av grundskolan från 140 poäng till 160 poäng.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *en förlängning av grundskollärlinjens utbildning för lärare i årskurserna 1—7*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub589 yrkande 12 och 1988/89:Ub728 yrkande 19 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Kvalitet i svensk högskoleutbildning (mom. 13)

1989/90:UbU7

Ann-Cathrine Haglund, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Utskottet vill med" och på s. 17 slutar med "yrkande 33" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det viktigt att svensk ungdom, vad gäller utbildning och sysselsättning, får lika goda förutsättningar som ungdomar i EG-länderna. Sverige måste få delta i olika utbildnings- och utbytesprogram. Av särskild vikt är att garantera att de studerande i Sverige har behörighet på samma nivåer som de som gäller för motsvarande utbildningar inom EG. Möjligheterna för svenska medborgare att i en framtid utöva yrkesverksamhet inom EG blir beroende av hur väl de svenska utbildningarna kan utveckla erforderlig kompetens.

Det är därför, enligt utskottets mening, synnerligen angeläget att alla svenska utbildningar — såväl de yrkesinriktade som de teoretiska — så långt det är möjligt ger de studerande en kompetens som kommer att accepteras av EG-länderna. En sådan utveckling kräver att kvaliteten på samtliga nivåer i utbildningssystemet höjs. Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub660 och 1988/89:Ub806 yrkande 33 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 13 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

13. beträffande *kvalitet i svensk högskoleutbildning*
att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Ub660 och 1988/89:Ub806 yrkande 33 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Längre grundutbildning för sjukgymnaster (mom. 14)

Larz Johansson (c), Ann-Cathrine Haglund (m), Birgitta Rydle (m), Birger Hagård (m) och Marianne Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 17 börjar med "Med anledning" och slutar med "yrkande 13" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i vad som anförts i motion 1988/89:Ub728 yrkande 13 att möjligheterna att i önskvärd omfattning tillföra sjukgymnastutbildningen kunskap om de nya behandlingsmetoder som utvecklats är mycket begränsade med nuvarande längd på utbildningen.

Sverige har Nordens kortaste sjukgymnastutbildning. Med tanke på den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och behovet av att svensk högskoleutbildning håller internationella mått är det nödvändigt att utbildningen till sjukgymnast förlängs.

Riksdagen bör därför med bifall till motion 1988/89:Ub728 yrkande 13 och med anledning av motion 1988/89:Ub589 yrkande 2 hos regeringen begära förslag om en förlängning av rehabiliteringslinjen.

dels att moment 14 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

14. beträffande *längre grundutbildning för sjukgymnaster*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub728 yrkande 13
och med anledning av motion 1988/89:Ub589 yrkande 2 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Längre grundutbildning för sjukgymnaster (mom. 14)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 17 börjar med "Med anledning" och slutar med "yrkande 13" bort ha följande lydelse:

Enligt vad utskottet erfarit är den svenska sjukgymnastutbildningen, som omfattar 100 poäng, kortare än i de övriga nordiska länderna. Den är också kortare än vad som ofta gäller i Europa och världen i övrigt. Utbildningen har de senaste åren tillförts nya ämnen inom de samhälls- och beteendevetenskapliga områdena. Då motsvarande förlängning inte skett har andra ämnen fått minskat utrymme. Utbildningen i sjukgymnastik har därmed kontinuerligt komprimerats.

Riksdagen bör med bifall till motion 1988/89:Ub589 yrkande 2 och med anledning av motion 1988/89:Ub728 yrkande 13 begära att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att se över sjukgymnastutbildningen.

dels att moment 14 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

14. beträffande *längre grundutbildning för sjukgymnaster*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub589 yrkande 2
och med anledning av motion 1988/89:Ub728 yrkande 13 som
sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Dockteaterlinje (mom. 19)

Carl-Johan Wilson och Margitta Edgren (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "motion 1988/89:Ub769" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att dockteater är en eftertraktad upplevelse för de flesta barn. I Sverige är emellertid inte dockteatertraditionen så gammal eller etablerad att det finns någon utbildningslinje i dockteater som stöds med statliga medel. Det finns i landet flera grupper som utövar denna form av kultur. De bidrar på så vis till den mångfald som är så viktig att upprätthålla på det kulturella området.

Ute i landet och inte minst utomlands är Marionetteaterns föreställningar mycket uppskattade. Marionetteatern är sedan 1987 en självständig stiftelse som numera stöds av både staten och Stockholms stad.

Enligt utskottets mening är det i längden inte rimligt att Sverige skall bygga upp sin dockteatertradition på i stort sett ideella krafter. Utskottet anser därför att utbildningen av dockteaterlever bör admini-

streras av dramatiska institutet och att möjligheterna att där inrätta en dockteaterlinje undersöks. Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub769 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 19 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

19. beträffande *dockteaterlinje*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Ub769 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilda yttranden

1. Miljövard i utbildningar (mom. 10)

Eva Goës (mp) anför:

Jag delar utskottets uppfattning att det är viktigt att den nya ingenjörsutbildningen utformas med beaktande av ingenjörers behov av kunskaper om såväl arbetsmiljö som yttre miljö och att den konkreta utformningen av utbildningar ankommer på resp. linjenämnd. Eftersom det är en ny utbildning som kommer att finnas på många högskolor i landet anser jag att det är speciellt viktigt att särskilda insatser görs för att följa upp att miljöfrågorna verkligen får tillräckligt utrymme. Jag utgår från att så kommer att ske.

2. Utbildning m.m. inom avfallsområdet (mom. 11)

Carl-Johan Wilson och Margitta Edgren (båda fp) anför:

Regeringen har genom uppdraget till UHÄ i september 1989 visat att man till sist insett att utbildning inom detta område är mycket angelägen, eftersom avfallshanteringens miljöeffekter är så betydelsefulla.

